

דרך מצותיך

עם ביאורי
הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ

מצוות קידוש החודש (ב)

פרשת פקודי - החודש

תשפ"ה

לומדים יקרים,

השבוע אנו ממשיכים בפרסום הסדרה של שלושת השיעורים על מצוות קידוש החודש מתוך ספר 'דרך מצוותיך' לאדמו"ר הצמח צדק, והשבוע מתפרסם השיעור השני. כרגיל, במקביל לשיעורים החדשים אנו מפרסמים חלק מביאור הרב לתורה אור על פרשת השבוע.

תוכן העניינים

- 3.....העדים: הראייה הנמשכת מן החכמה
- 6.....נצח והוד: הראייה הגשמית הנמשכת מחיצוניות המוח
- 9.....אמירת ראש בית הדין: בחינת היסוד וההתקשרות
- 12.....ההעלאה על ידי בית הדין היא מבחינת הגבורה
- 14.....האם החכמה היא חסד או דין?

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת אחי האהוב ינון פליישמן, שנפל במלחמה

הגיליון מוקדש לעילוי נשמת

מורנו ורבנו הגדול אשר מימיו אנו שותים

הרב עדין בן אברהם משה אבן ישראל (שטיינזלץ) זצ"ל

להקדשת החוברות לעילוי נשמת יקיריכם התקשרו: 052-886-8823

ב. והנה, בזמן שהיו מקדשים החודש על פי הראיה היו צריכים להיות שני עדים כשרים מעידים על ראיית הלבנה, אך אין צריך שיהיו סמוכים, ולא אפילו שיהיו תלמידי חכמים, אלא גם שני הדיוטות כשרים לזה.

אז הלל השני קבע את כל ראשי החודשים והחגים שיהיו בעתיד. אבל בזמן שהיו מקדשים את החודש כל חודש על פי הראייה, היו צריכים להיות שני עדים כשרים מעידים על ראיית הלבנה. התהליך היה שבאו שני עדים כשרים שראו את מולד הירח, ולאחר שהם מעידים על זה לפני בית הדין, בית הדין קובע שהחודש מקודש.

אך מעיר על כך הצמח צדק: אך עם כל זאת, אין צריך שיהיו סמוכים. עד עכשיו דובר על כך שהחכמים שקובעים את החודש צריכים להיות חכמים שנסמכו, ואפילו לא כל מי שהוא תלמיד חכם ראוי לזה – אלא דווקא מי שנסמך על ידי שלשלת הקבלה. אבל בשביל העדות על קידוש החודש, שהיא לכאורה השורש ממנו החכמים בכלל יודעים שצריך לקדש את החודש – מספיק שיבואו סתם שני אנשים, והם לא צריכים להיות לא סמוכים ולא אפילו שיהיו תלמידי חכמים, אלא גם שני הדיוטות כשרים לזה. זאת אומרת שיכולים לבוא שני אנשים פשוטים, כל זמן שהם אנשים הגונים, וזה לא חשוב אם הם חכמים או לא – והם יכולים להעיד על החודש החדש. יוצא, שמצד אחד דיברנו על זה שהעניין של קידוש החודש נמשך מבחינת החכמה, ולכן רק מי שהוא חכם ראוי לעסוק בקידוש החודש; אבל מצד שני, מתברר שמי שמספק את הראייה והעדות יכול להיות סתם אדם – שהוא לא סמוך ושאינ

דיברנו על קידוש החודש ועל עליית הלבנה, ועל כך שהלבנה היא בעצם בחינת המלכות והיא זו שעולה למעלה עד לדרגת החכמה. מעבר לכך, דובר על ההבדל בין ראש חודש לשבת: בראש החודש יש קשר ישיר בין המלכות והחכמה, ואילו בשבת גם עליית המלכות וגם קבלת המלכות היא מן הספירות שמעליה – משבעת ימי הבניין, אבל לא מהמקור הראשון של החכמה. ההבדל הזה גורם לכך שיש גם התגלות והארה אחרים של החכמה במלכות. בסוף הצמח צדק דיבר על כך בזמן ששבת היא מקדשא וקיימא, כלומר היא חלק ממחזור קבוע של העולם שהוא עובד גם בלי שאנחנו צריכים להתערב בזה, ואילו החודש צריך קידוש דווקא על ידי בית דין סמוך. מדוע? מפני שעליית המלכות לחכמה צריכה להיעשות דווקא בבחינת החכמה ועל ידי חכמים, שהם אלו שיכולים לקשר את המלכות אל החכמה.

העדים: הראייה הנמשכת מן החכמה

ב. כעת ממשיך הצמח צדק לעניין שנראה קצת שונה, אבל גם הוא מתקשר למה שדובר עליו עד כה. והנה, בזמן שהיו מקדשים החודש על פי הראיה, שזה היה קידוש החודש האמיתי. כפי שאמרנו בפעם הקודם, קביעת ראש חודש איננה תלויה היום בראיית הירח, אלא היא תלויה בקביעה שנעשתה לפני 1,500 שנה,

והעניין, כי הראייה נמשכת מן החכמה, כמאמר "איזהו חכם הרואה את הנולד" – תלה הראייה בחכמה, וכן זה הטעם נקראו החכמים "עיני העדה". והטעם הוא שרוחניות כוח הראייה נמשך מן החכמה שבנפש, כי החכמה היא בחינת ראייה רוחניות, שהרי מהות השכל הוא להשיג דבר זולתו – איך ומה הוא. והרי זה בדוגמת הראייה, שעניינה גם כן לתפוס ולהכיר דבר מה. ולכן כתיב: "הכסיל בחשך הולך", כלומר שמי שהוא נעדר כח השכל הוא

שרואה דבר שלם. כשאדם רואה דבר הוא רואה דבר שלם, ואחר כך על ידי פעילות רוחנית של הבינה או מפתח ומעבד את מה שהוא רואה, אבל כוח הראייה כשלעצמו איננו משיג פרט כזה או אחר, אלא הוא קולט את המכלול. מהבחינה הזו, כדי להבין את כוח החכמה שבנפש, אפשר להסתכל בראייה – כיוון שהיא הדבר הקרוב ביותר אל החכמה.

לעומת חוש הראייה, אפשר לקחת לדוגמה את חוש המישוש, שגם על ידו אנחנו מקבלים אינפורמציה על העולם; אלא שחוש המישוש מעניק אינפורמציה על נקודה אחת, על מקום מסוים או על מרחב מסוים, וזאת לעומת חוש הראייה שמעניק אינפורמציה על מכלול הדברים. כאמור, לאחר כוח הראייה מגיע התפקיד של הבינה – שגם היא בעלת עבודה רוחנית, אלא שהיא מבררת ועושה סלקציה. כאשר יש למשל דבר שאינני מבין אותו, אינני יכול לברור אותו או להפעיל איזושהי סלקציה לגביו, משום שכוח הברירה מבוסס על כך שיש לי לפני כן השגה ותפיסה מסוימת שהם למעשה שדה הראייה שלי, שמתוכו אני יכול לברור את הדברים.

דוגמה לכך היא שאחד הניסיונות שעשו על בעלי חיים העלה שרובם אינם

לו שום עסק עם החכמה, ולמרות זאת הוא יכול לעשות את זה.

והעניין, כי הראייה נמשכת מן החכמה, כמאמר חז"ל: "איזהו חכם הרואה את הנולד" (תמיד לב,א) – כלומר תלה הראייה בחכמה. וכן זה הטעם נקראו החכמים "עיני העדה" (במדבר טו,כד). כמו עדויות אחרות, גם עדות החודש היא עדות ראייה, כלומר העד מעיד על מה שהוא ראה. כוח הראייה בעצמו שייך וקשור למהות של החכמה – הן מצד זה שהראייה נמשכת מן החכמה, והן מצד זה שהמשל לחכמה היא הראייה, ולכן יש בעצם קשר כפול בין החכמה והראייה. והטעם הוא שרוחניות כוח הראייה נמשך מן החכמה שבנפש, כי החכמה היא בחינת ראייה רוחניות, שהרי מהות השכל הוא להשיג דבר זולתו – איך ומה הוא. מהות השכל וכוח החכמה הוא התפיסה וההכרה של דבר מסוים. והרי זה בדוגמת הראייה, שעניינה גם כן לתפוס ולהכיר דבר מה, ולכן יש צד בו הראייה והחכמה הם אותה המהות.

האמת היא שהוא לא נכנס כאן לכל פרטי ודקדוקי העניין, ולמעשה הקשר בין החכמה והראייה הוא פנימי מכמה צדדים. ראשית, מכמה צדדים מהות הראייה דומה למהות השכל, שהיא המבט הראשון

מקשיב לאיזשהו משהו, והוא בטוח שהוא שומע וקולט את זה, אבל כשישאלו אותו אחר כך מה בעצם הוא שמע – הוא לא יוכל להסביר, מפני שהקליטה שלו הייתה רק בדרגה מסוימת – בדרגת המכלול. אותה הבעיה יכולה להיות גם בכיוון השני, כאשר אדם שומע רק פרטים על גבי פרטים, אבל הוא לא מצליח להבין שום מכלול שנסנה מהם. כלומר הוא יכול לקלוט רק הוויות פרטיות, ולא הוויות כלליות.

בכל אופן, החוכמה והראייה דומות זו לזו בכך שהן כוללות הוויה שלמה. צד נוסף שיש בעניין הוא שכמו החוכמה, האדם גם רואה דווקא מתוך החושך, כלומר דווקא מהחלק השחור של האין. זאת אומרת שהאדם יכול לראות דווקא מתוך האפסות של ההוויה שלו, וככל שהווית הקולטת היא יותר צבעונית – זה סימן שיש לו מחלת עיניים יותר גרועה, וממילא הוא לא יכול לקלוט. ככל שהשחור שבעין של האדם נעלם או מתכסה או מתמלא בכתמים הוא ידרש לניתוח דחוף יותר, מפני שיכולת הקליטה שלו נעלמת. באותו אופן, ככל שאדם מרגיש שהוא נעשה חכם יותר הוא כביכול צובר כתמים שמעוותים את כלי התפיסה שלו, וכושר הראייה והחוכמה שלו הולך ומתעוות. זאת אומרת שכלל שהקולט תופס יותר מקום כך יהיה לו יותר קשה לתפוס, ומצד שני ככל שהוא יהיה יותר 'שחור' כך הקליטה שלו תהיה שלמה יותר.

ומכיוון שהחוכמה היא בחינת ראייה, לכן **כתיב: "הכסיל בחשך הולך"** (קהלת ב,ד), כלומר שמי שהוא נעדר כח השכל הוא

מסוגלים לראות דבר שעומד במקום אחד מבלי לזוז, ומבחינתם אותו אובייקט מתחיל לייצר אינפורמציה רק כאשר הוא זז. כך למשל אם הם רואים אדם שלא זז הם לא ייבהלו ממנו, גם אם בדרך הם כן מפחדים. מדוע? מפני שכושר ההשגה שלהם כנראה לא מצליח לבודד את האדם בתור אובייקט עצמאי ונפרד, ולכן הם לא מצליחים לאבחן ולהגדיר אותו. הנקודה הזו נכונה לגבי כל דבר שאני רואה: בהתחלה אני רואה מכלול מסוים, ורק אם אני תופס אותו אני יכול להתחיל לנתח אותו. לכן, אם אדם שאיננו בקיא בנושא מסוים יראה איזושהי תמונה או הוויה מורכבת, הוא לא יצליח לתפוס את הפרטים שלה. דוגמה פשוטה לכך היא שאם למשל אני אראה דף כתוב למישהו שאיננו יודע קרוא וכתוב, אז במקרה הטוב ביותר זו תהיה עבורו תמונה אבסטרקטית, והוא יתפוס את הדברים כמכלול בלבד: הוא יראה דברים שחורים על גבי רקע לבן, דברים אדומים על גבי רקע צהוב וכן הלאה; זאת אומרת שמבחינתו כל אלו יהיו רק קשקושים.

אם כן, החכמה היא כוח שתופס מכלול או הוויה שלמים, ולאחר מכן בתוך המכלול הזה ישנה פעולה פרטית, של פיצוח ופירוט הרעיון שהחוכמה תפסה. אחת הבעיות שיש במעבר בין החוכמה והבינה הוא שלפעמים יש אדם שיש לו השגה של דברים בבחינת החכמה, אבל משום מה הוא לא יכול להעביר אותם לדרגת הבינה; למרות שהוא קולט משהו באיזושהי דרגה, הוא עדיין בעצם לא מבין שום דבר. זאת אומרת שיכול לקרות מצב שבו אדם

כמי שהולך בחשך ואינו רואה כלום מה בבית, כך זה שאין לו שכל אי אפשר לו לראות ראייה רוחנית.

והראייה גשמיות שבעיניים נמשכת מן החכמה אלא שהיא מבחינת חיצוניות השכל, כידוע בספרי הטבע שהראייה בעיניים נמשכת מחיצוניות המוח שבראש. ובלשון הקבלה הוא נצח והוד דאבא, שהם בחינת תרין עינין. וידוע דנצח והוד הם בחינת חיצוניות המידות, ונקראים 'ערבי נחל' – שאין בהם לא טעם ולא ריח, וכמבואר אצלינו מצוה ג' בענין ירך יעקב. לכן, גם שני הדיוטות כשירים להיות עדים לומר שהם ראו מולד הלבנה. כי עם היותם מבחינת חיצוניות,

למשל הוא נפגע – אין לו תיקון, בדומה למוח.

כעת מעביר ומתרגם הצמח צדק את הדברים אל לשון הקבלה: ובלשון הקבלה הוא נצח והוד דאבא, שהם בחינת תרין עינין. נצח והוד של החכמה הם שתי העיניים. כאמור לעיל, העיניים הם הכלים והמכשירים החיצוניים של המוח ושל החכמה. בזמירות שבת ששייכות לסעודה שלישית יש פיוט שמדבר על עשר הספירות, ושם הוא אומר ש"מימין ומשמאל יניקת הנביאים, נצח והוד בהם נמצאים", זאת אומרת שכוח הנבואה נמשך מבחינת נצח והוד. לכן למשל גם יוצא שבסידור האושפיזין לפי הספירות, משה ואהרן הם כנגד נצח והוד. מדוע? מפני שכפי שכותב כאן הצמח צדק, הנצח וההוד הם העיניים של החכמה, שזהו בדיוק עניינו של הנביא: הנביא הוא זה שרואה ומשיג השגות.

כמו שתי העיניים, גם הנצח וההוד הן דומות מאוד זו לזו, והן ספירות שכמעט זהות מבחינת המהות שלהן. ההבדל הבסיסי ביניהן הוא שאחת היא ימנית ואחת היא שמאלית, ויש כל מיני הבדלים שנובעים מזה. גם בעולם יש הוויות שהן

כמי שהולך בחשך ואינו רואה כלום מה בבית, כך זה שאין לו שכל אי אפשר לו לראות ראייה רוחנית. חוסר השכל הוא חוסר אפשרות לקלוט דברים מבחוץ, ולכן הכסיל הולך בחושך – שהרי מבחינתו זה לא משנה אם יש אור או חושך, שהרי הוא כמו אדם שהעיניים שלו לא מתפקדות – שגם לו זה לא משנה אם יש אור או חושך.

נצח והוד: הראייה הגשמית הנמשכת מחיצוניות המוח

והראייה גשמיות שבעיניים, גם כוח הראייה הגשמי, באופן הכי פשוט שלו, נמשכת מן החכמה, אלא שהיא מבחינת חיצוניות השכל. כידוע בספרי הטבע, שהראייה בעיניים נמשכת מחיצוניות המוח שבראש. העצב האופטי הוא אחד החושים הבודדים שהם בנויים באופן כזה שהם כמעט המשך ישיר של המח, וזאת בניגוד לעצבים אחרים שמעבירים מידע ממרכז אחד למרכז השני. מהבחינה הזו, גם באופן הגשמי הראייה היא המשך של המח, בניגוד לחושים אחרים שצריכים להעביר את החוויות שלהם למרכזים אחרים ומשם אל המוח. אגב, העצב הזה גם יוצר את הבעיות שלו, שכן כאשר

החיצוני. למעשה, באופן כללי אומרים ששלושת הספירות התחתונות האחרונות – נצח, הוד ויסוד – הן במידה רבה ההתבטאות או ההתגשמות של מה שיש למעלה מהן.

לענייננו, מבחינת המוח העיניים הן כלים, והתפקיד האידיאלי שלהם ככלים הוא שהם רק קולטים, ואין להם שום דבר מעבר לזה. זאת אומרת שמעבר לזה שהם ימין ושמאל ושהם יוצרים זוויות שונות, אז הם לא צריכים לתת תמונה משל עצמם, הם לא צריכים לעבד את מה שהם רואים – אלא הם צריכים רק צריכים להעביר אותו. זוהי המשמעות שהעיניים הם הקישור אל הכלים הפנימיים יותר.

כעת ממשיך הצמח צדק הלאה. וידוע דנצח והוד הם בחינת חיצוניות המידות, והם נקראים 'ערבי נחל' – שאין בהם לא טעם ולא ריח, וכמבואר אצלינו מצוה ג' בענין ירך יעקב. ארבעת המינים מסודרים לפי מספר המינים שצריך לקחת, וכנגד הספירות: שלושת ההדסים הם כנגד חסד, גבורה ותפארת; שתי הערבות הן כנגד נצח והוד; הלולב, הוא בחינת היסוד, והאתרוג הוא בחינת המלכות. זה שמגדירים את הנצח וההוד כ-'ערבי נחל', שהם ההדיוטות שבהדיוטיות שאין להם לא טעם ולא ריח, לא תורה ולא מצוות – קשור למהות שלהם, שכן במובן מסוים אלו שתי המידות שיש להן מינימום רציונליזציה.

לכן, גם שני הדיוטות כשירים להיות עדים לקידוש החודש, לומר שהם ראו מולד הלבנה. מדוע? כי עם היותם מבחינת חיצוניות, שהרי בסופו של דבר הם שני

כמעט זהות, למעט זה שאחת היא ימנית ואחת היא שמאלית. למשל, בכימיה האורגנית יש מבנים ימניים ומבנים שמאליים, ושלמרות שהם בדיוק זהים זה לזה והם כמו תמונת ראי אחד של השני, הם עדיין לא מצטרפים אחד עם השני. גם שתי העיניים הן כמעט זהות, וההבדל ביניהם הוא שיש עין ימנית ועין שמאלית. בכל הדברים האלה, הימין והשמאל יוצרים יחד את ממד העומק. זאת אומרת שעל ידי זה שיש שתי עיניים, על ידי זה שיש שתי ראיות משני צדדים שונים, שיש שתי השקפות, נוצק מכלול של תמונה. כאמור, הדבר הזה נכון גם לגבי הראייה עם שתי העיניים וגם לגבי הנצח וההוד.

באופן מאוד מעניין מופיע בספר 'תולדות יעקב יוסף' הסבר על כך שהדרך האמיתית של העיון היא הדרך הדיאלקטית. הכוונה היא לכך שכאשר מעיניים באיזה דבר, בהתחלה מעיניים בצד אחד שלו ולאחר מכן עוברים לצד ההופכים שלו, ולאחר שעושים את זה מספר פעמים מצליחים להגיע לאמת. הוא אמנם לא ממש עוסק שם בבעיה של הדיאלקטיקה, אבל מצד מסוים זה בעצם מבנה שיבה שקשור לנצח וההוד.

ההבדל בין נצח והוד לבין למשל חסד וגבורה, הוא שנצח והוד הם כלים חיצוניים, וממילא יש להם הרבה פחות תוכן עצמי. לעומת זאת, חסד וגבורה הם כמו שתי הידיים, ולהם יש תוכן עצמי. ליד ולמהות שלה יש תוכן ומשמעות כמו שלחסד יש משמעות, ואילו הנצח הוא בעל משמעות עצמית פחותה יותר – הוא הכוח של העברת הדברים, הוא הכלי

הרי כך היא המדה למעלה – שנצח והוד דאבא שהם בחינת חיצוניות, מהם נמשך הראיה על בחינת המלכות הנקראת לבנה, שיוכלו על ידי זה להעלותה לבחינת עצמיות אור אבא. והוא במה שאומר הראש בית דין אחר כך "מקודש מקודש" כי זהו עיקר העלאת המלכות בקודש העליון דאור אבא. מה שאין כן העדות – די בהדיוטות, שאין זה אלא כמו הכנה בשביל ההעלאה.

אבל לקדשה ממש צריך להיות סמוכים דייקא מבחינת יסוד אבא, שהוא הארת פנימיות אור אבא. כמו שנתבאר במקום אחר על פירוש הברכה שלפני המצות, באמרנו "וצונונו" – שהוא יסוד, שזהו עיקר הצוותא וההתקשרות מעצמיות אין סוף ברוך הוא בישראל על ידי היסוד דווקא. וכמו שכתוב גם כן בפרי עץ חיים להרב רבי יוסף מערב בדרוש הלולב, ממשל ברית קדש, שכשמגיע בו מתעורר כללות הגוף עם המוח שבראש כו'.

בדיוק הם ראו. זאת אומרת שגם הדיוט כזה, שלא יכול לתאר במילים מופשטות את מה שהוא ראה – יכול להעיד את עדות החודש. מדוע? מפני שלא דורשים ממנו לעשות איזשהו עיבוד, אלא רק להעביר את המידע הלאה, דורשים ממנו להיות כלי העברה בלבד. הנקודה הזו באה לידי ביטוי גם בכך שבעדות אמת, העד לא צריך להיות בהכרח אדם חכם; אבל אם הוא רוצה להעיד עדות שקר, אז ככל שהעדויות שלו מורכבת יותר כך הוא צריך להיות חכם ומתוחכם יותר. זאת אומרת שאם אני מספר את הדברים כהווייתם, אם אני מספר בדיוק מה היה – אז כל החכמות בטלות נגד העבודות הללו, מפני שבשביל לספר את האמת אני לא נדרש להיות חכם גדול.

במקומות אחרים מדובר על כך שעד אמת קשור בעצם אל השכל כמו עצבי הראייה שקשורים ישירות לשכל, מפני שהוא מבטא את מה שהחוכמה בעצמה מבטאת, משום שנקודת החוכמה הראשונה היא הקליטה וההכרה של האדם את ההווייה; וכאשר אדם קולט את ההווייה ומעביר

הדיוטיות והם החיצוניות של המהות היהודית, הם הנצח וההוד; אלא שעם זאת שהם 'ערבי נחל', הרי כך היא המדה למעלה – שנצח והוד דאבא, שהם בחינת חיצוניות, מהם נמשך הראיה על בחינת המלכות הנקראת לבנה. אם כן, מצד מסוים כל העניין של הראייה בנוי על נצח והוד, על ערבי נחל. גם העיניים הן בעצם שני הדיוטות שמעידים ומעבירים למוח מה הן ראו. בעצם אפשר לומר שהמוח שבראש הוא אינטליגנט, או לפחות אמור להיות כזה, אבל העיניים לא אמורות להיות אינטליגנטיות, אלא הן אמורות להיות הדיוטות שהתפקיד שלהם הוא להעביר את מה שהם רואים הלאה. זהו גם תפקידו של העד: העד צריך להיות זה שרואה דבר מה, והוא רק מעביר אותו הלאה; אין עוד איזשהו דרישות ממנו.

מעין זה מופיע במסכת ראש השנה בנוגע לעדות החודש, שלפעמים היו מגיעים עדים שהיו הדיוטות, והם אפילו לא היו יכולים להסביר מה בדיוק הם ראו – אז בשבילם הכינו לו עם כל מיני תבניות של הירח, והיו שואלים אותם איזה צורה

מאירה. כמו שנתבאר במקום אחר על פירוש הברכה שלפני המצות, באמרנו "וצונונו" – שהוא יסוד, שזהו עיקר הצוותא וההתקשרות מעצמיות אין סוף ברוך הוא בישראל על ידי היסוד דווקא. היסוד קשור אל הקו האמצעי, שמגיע מלמעלה-מעלה עד למטה-מטה, ולכן למרות שנקודת היסוד כשלעצמה היא לא מושכלת, הרי שבניגוד לנצח והוד יש במידת היסוד התעוררות חווייתית. מצד מסוים, מידת היסוד היא כוח השפעה בצורה יותר שלמה יותר, בצורה שכוללת את כל העניינים. מידת יסוד היא הכושר ההתחברות בין שתי הוויות, והיכולת הזו בנויה על הצורה הכפולה של היסוד. ביסוד קיים גם כושר קבלה וגם כושר נתינה, ובכל אופן נקודת המרכז בשניהם היא זה שיש מגע והתחברות, וההתחברות הזו מגיעה עד לקצה העליון של ההכרה – למרות היסוד עצמו לא בנוי על יסוד הכרתי. זוהי בעצם הבחינה "קידשנו במצוותיו", שלאחריו מגיע העניין של ההתקשרות – "וצונונו". במקום אחר זה נקרא "ייחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה", שגם זה הוא בעצם העניין של הייחוד והזיווג – שזוהי נקודת היסוד.

וכמו שכתוב גם כן בפרי עץ חיים להרב רבי יוסף מערב בדרוש הלולב, שם הוא מדבר ממשל ברית קדש, שם הוא מדבר על האיבר בגוף שמקביל לבחינת היסוד, והוא איבר המין, שכשמגיע בו מתעורר כללות הגוף עם המוח שבראש כו'. זאת אומרת שלמרות שזה איבר נמוך והוא הקצה האחרון של הגוף והוא כנראה גם לא משכיל. אם מחלקים את הגוף לשני

אותה כמו-שהיא ללא כל עיוות, אז זו חוכמה. כאשר אדם כבר מתחיל לעבד ולעכל את מה שהוא ראה, כאשר הוא מפרש ומבאר את מה שהתרחש – אז יכולות להתעורר כל מיני בעיות. משום כך העד צריך לומר רק את מה שהוא ראה, כלומר להשתמש רק בנצח והוד שלו – ואז הוא יוכל להגיע עד לקצה העליון של החוכמה.

אם כן, החוכמה יכולה להימשך על המלכות על ידי נצח והוד, שיוכלו על ידי זה להעלותה לבחינת עצמיות אור אבא. כפי שדובר בפעם הקודמת, המלכות צריכה לעלות עד שהיא מתקשרת באצילות החכמה, ואז היא יכולה לקבל באופן ישיר מהחוכמה. והוא במה שאומר הראש בית דין אחר כך "מקודש מקודש". העדים אינם עושים את ראש החודש מפני שהם יכולים רק לראות את הדברים, אבל כדי להעלות ולקשר את המלכות בחודש, כדי לעשות שהלבנה תתחדש מהמקור העליון – לשם כך היא צריכה לקבל הארה מבחינת עצמות החכמה, שהיא באה מכוח ראש בית הדין, כי זהו עיקר העלאת המלכות בקודש העליון דאור אבא. מה שאין כן העדות – די בהדיוטות, שאין זה אלא כמו הכנה בשביל ההעלאה.

אמירת ראש בית הדין: בחינת היסוד וההתקשרות

אבל לקדשה ממש צריך להיות סמוכים דייקא מבחינת יסוד אבא, שהוא הארת פנימיות אור אבא. יש הארה שהיא נובעת מפנימיות החכמה, והיא בחינת היסוד, ואילו בנצח והוד עצמיות החכמה לא

וגם צריך לומר הראש בית דין מקודש בפה דוקא, כי הדבור שורשו בפנימיות אור אבא, דאבא יסד ברתא,

בפרי עץ חיים מדובר על הדברים הללו בהקשר למצוות הלולב, שעל ידי מצוות הלולב – שהיא בעצמה בחינת היסוד – ניתן להגיע עד לדרגות העליונות, שכאמור מידת היסוד קשורה אליהם. בנוגע לענייננו, מכיוון שמידת היסוד מעוררת את ההשפעה העליונה, קידוש החודש צריך להיות דווקא על ידי ראש בית הדין. ההבדל בין החכמה האילמת והלא אינטליגנטית שבנצח והוד לבין החכמה שביסוד, הוא שביסוד יש את כוח ההתקשרות, היצירה וההבעה. מכיוון שכך היסוד יכול להתקשר באופן ישיר גם עם המלכות וגם עם החכמה, ועל ידי כך המלכות – שהיא הלבנה – עולה לא דרך שבעת ימי הבניין אלא דרך היסוד, וכאמור – זוהי דרך עלייה ישירה ולא עקיפה.

וגם צריך לומר הראש בית דין מקודש בפה דוקא. כלומר זה לא עוזר שהוא ושב על העניין הזה, אלא הוא צריך ממש להגיד את זה בפיו. מדוע? כי הדבור שורשו בפנימיות אור אבא. לפני כן דובר על כך שכוח הדיבור הוא המלכות, הוא דוגמת המלכות בתוך המציאות שלנו. לכאורה, הדיבור הוא איננו הוויה עצמית אלא הוא רק ביטוי של ההוויות והמידות הפנימיות שבלב האדם. זאת אומרת שיש כל מיני דברים בתוך נפש האדם, והדיבור הוא רק הכלי שמוציא ומבטא אותם כלפי חוץ, ומהבחינה הזו הדיבור הוא הדוגמה הקלאסית למלכות. עם זאת, מצד אחר שורשו של הדיבור הוא בפנימיות

חלקים – לחצי הגוף העליון ולחצי הגוף התחתון, אז אפשר לראות שהמשולש העליון שהגוף במרכזו עם שתי הידיים, הוא חלק שיכול ליצור כל מיני דברים. הידיים יודעות לעשות כל מיני הרכבות יוצאות מן הכלל, ומעבר לכך יש להן יצירתיות. למעשה, אחת ההגדרות הביולוגיות של האדם נוגעת ליכולות הידיים שלו, כיוון שהן בנויות כך שהבונה יכולה לעמוד אל מול שאר האצבעות. זאת אומרת שההגדרה של האדם היא מעבר לזה שיש לו שכל, יש לו גם יכולת ביצוע ויצירה. מדוע בני אדם הם אלו שצדים דולפינים ולא להיפך, למרות שגם דולפינים הם בעלי חיים עם אינטליגנציה גבוהה? משום שאין להם ידיים – מה שיש לבני האדם.

לעומת זאת, כוח היצירה שקיים במשולש התחתון הוא הרבה יותר נמוך. אפשר להשוות את הידיים והרגליים, ולראות בקלות שהידיים יכולות ליצור הרבה יותר מאשר הרגליים. ובכל זאת, למרות ששתי הרגליים ואיבר המין מצויות באותו המשולש, כנגד הספירות של נצח, הוד ויסוד, ולמרות שנקודת השכל שלהם היא מוגבלת – עם כל זה במידת היסוד יש נקודה שהרגישות שלה היא כל כך גבוהה עד שהיא מעוררת לא רק חלק מסוים של הגוף, אלא היא פועלת על הגוף כולו – עד למוח שבראש. זאת אומרת שיש איזשהו קשר שעובר מהכוח הזה עד לשורש הראשון של המוח.

יוכלו להגיע מהחוכמה בעצמה באופן ישיר, וממילא האמירה תהיה בדרגה גבוהה יותר, מפני שיש לה קשר ישיר עם החוכמה. מעין זה מסופר על הבן של רבי אלימלך מליז'נסק, שהיה רושם את הדברים שאביו היה אומר. יום אחד רבי אלימלך הסתכל על מה שבנו כותב, והוא היה מלא התפעלות, והוא שאל אותו: 'מי אמר את כל הדברים הללו?'. זאת אומרת שיש מצב כזה שבו אדם מדבר מתוך טראנס, והשכל 'מתדבר' מתוכו מבלי שהוא מתכוון לכך.

זהו בעצם אותו עניין של עליית המלכות בראש חודש, מכיוון שמה שקורה שם זה קשירת הפה אל המוח: במקום שהוא יעבור את כל הצינורות והבירוקרטיה הפנימית של חיי הנפש, נוצר קשר ישיר בין החוכמה והמלכות, בין הפנימיות של אור אבא לבין הדרגות הנמוכות יותר. **דאבא יסד ברתא**, זאת אומרת שכוח האבא הוא זה שיסד – כלומר מתקשר באופן ישיר – אל הבת, שהיא בחינת המלכות. כאשר מדברים על חכמה, בינה, זעיר אנפין ומלכות, אז זה בעצם מקביל לאב, אם, בן ובת. מהצד הזה יוצא שהחכמה היא האבא והמלכות היא הבת, ויש קשר ישיר בין האבא והבת – כמו שגם יש קשר מיוחד בין הבן והאם, וכמו כל מיני קשרי אלכסון שקיימים בכל הדרגות. למעשה, הקשר הייחודי בין האבא והבת בא לידי ביטוי באופן מעשי גם בתוך העולם הזה, ובספר משלי הוא מנוסח באופן דומה: "ה' בחכמה יסד ארץ" (משלי ג, ט), וברור שהביטוי 'אבא יסד ברתא' הוא תרגום ללשון ומונחי הקבלה

החוכמה, ולמרות שהדיבור נראה רק כמעשה של קומוניקציה כלפי חוץ, ונראה שהוא החלק האחרון והתחתון והחיצוני ביותר של הנפש, שהרי הנפש כשלעצמה היא איננה נדרשת לדיבור – הרי שיש צד שהדיבור קשר אל עצם מהות החכמה.

המדבר לא תמיד יודע שהדיבור קשור לעצם מהות החכמה, ולפעמים אפילו קורה שהאיש שמדבר לא תמיד חש מי הוא זה שבונה את הדיבור שלו. אפשר לראות את זה למשל בכתב: לפעמים אדם רוצה לכתוב משהו אחד, אבל בסופו של דבר הוא כותב משהו אחר, ויש לו תחושה שזה מעין שכל חדש שצומח מתוך המילים. גם כשמישהו עושה יצירות ומנסה להביע את עצמו – לא בתוך המלכות של הדיבור אלא בתוך המלכות של העשייה, הוא יכול לגלות בסופו של דבר שהוא לא יכול להבין את מה שהוא בעצמו יצר. מדוע זה כך? מפני שיש איזה קשר פנימי בין הכושר של הקומוניקציה לבין עומק החכמה. היחס הפנימי ביניהם הוא לפעמים גלוי, וזה קורה כאשר המלכות עובר דרך כל הדרגות עד לחוכמה; אבל אם המלכות מגיעה באופן ישיר אל המלכות, אז הקשר ביניהם יכול להישאר עלום.

למעשה, זו הייתה אחת הסיבות לכך שהרבה אדמו"רים התנגדו להכנה לקראת מה שהם יגידו, והטענה הייתה שכאשר אדם מכין את עצמו והוא יודע מה הוא הולך להגיד, אז השכל שלו יגיע רק בדרך ההשתלשלות הרגילה. אבל אם האדמו"ר לא יתכוון לקראת מה שהוא יגיד, אז האמירה והדיבור שלו – המלכות שלו –

כידוע דמהבל הדבור נעשה אור מקיף כו'. ולפי שכל ההעלאות צריכות להיות על ידי הגבורות דווקא ולא על ידי החסדים, כי מטבע החסד להשפיע ולירד כמים ממעלה למטה אבל האש שהוא מבחינת גבורה טבעו לעלות. ולכן אומרים שם מ"ב דאנא בכח לפני קריאת שמע שעל המטה, משום שאז צריכה להיות העלאת הנשמה בבחינת מיין נוקבין ביסוד דנוקבא, כמו שכתוב: "בידך אפקיד רוחי", שזהו על ידי שם מ"ב דגבורה דוקא. וכן מזה הטעם בקידוש מי חטאת שהם העלאה – כשירים נשים לקדש, לפי שיש בדעתם עטרה דגבורה אף על פי שדעתן קלה ואין בה עטרה דחסד, משום שמכל מקום לצורך העלאה די בעטרה דגבורה כו', כמו שנתבאר באורך בתורה על

לאהבה כאש: אהבה כמים היא אהבה בבחינת חסד, ואילו אהבה כאש היא אהבה בבחינת גבורה. האהבה שהיא עולה מלמטה למעלה היא בבחינת אהבה כאש, שכן היא כמו האש שנאחזת בדבר מסוים ושורפת ומכלה אותו. הצד הזה של אהבת ה' כולל בתוכו גם את הצימאון אבל גם את הכיליון העצמי.

בגבורה שבנפש צד שבו הולך ומצמצם את הקשר שלי עם העולם החיצון, ואני מנסה להגיע כמה שיותר קרוב אל המקור הראשון. הקשרים שלי עם החוץ נעשים לא חשובים, ודווקא הקשרים עם הפנים נעשים יותר ויותר חשובים. לעומת התגברות הגבורות יש את התגברות החסדים, שאז הפנים מבטא את עצמו דווקא על ידי זה שהוא שופע החוצה, שהוא מגלה את עצמו בחוץ. לכן, מכיוון שהעלאה פירושה התנתקות מן המקום שבו אני נמצא כרגע יחד עם ניסיון להגיע לדרגה גבוהה יותר, הרי שזו אותה המהות של ההתכנסות כלפי פנים, כמו שהנפש האנושית מנסה לחזור אל המקור הראשון שלה. כאמור, עניינה של הגבורה הוא תשוקת הנפש ליצור פחות ופחות מגע עם החוץ ויותר התכנסות פנימה, זהו הרמון

של הפסוק הזה. גם המשך הפסוק – "כונן שמים בתבונה", שייך לשר שבין הבינה לבין הזעיר אנפין.

כידוע דמהבל הדבור נעשה אור מקיף דווקא כו', שהוא האורות העליונים, ומהצד הזה יש את הקשר עד לדרגות שלמעלה. ולכן, למרות שקידוש החודש קשור לבחינת חכמה הוא יכול להיעשות דווקא על ידי הדיבור, מפני שכאמור – בשורשו הראשון, הדיבור קשור אל מהות החכמה.

ההעלאה על ידי בית הדין היא מבחינת הגבורה

כעת נוגע הצמח צדק בנקודה נוספת. ולפי שכל ההעלאות צריכות להיות על ידי הגבורות דווקא ולא על ידי החסדים. כל העלייה מדרגה לדרגה היא מכוח הגבורה דווקא ולא מכוח החסד, מדוע? כי מטבע החסד להשפיע ולירד כמים ממעלה למטה. המהות של החסד היא היציאה מן הפני אל החוץ, כלומר החסד מתפשט אל החוץ – וזה להיפך מעלייה מדרגה לדרגה, שהיא עניינה של האש: אבל האש שהוא מבחינת גבורה טבעו לעלות. במקומות אחרים מדובר על הבדל בין אהבה כמים

זהו עניינה של השינה הגשמית, וזהו גם העניין של הפסוק שאומרים "בידך אפקיד רוחי": אני מחזיר את הנפש אל המקור והשורש שלה – והדברים הללו הם בחינת הגבורה, ולכן משתמשים בשם שיך לגבורות ושמבטא את העניין הזה.

וכן מזה הטעם בקידוש מי חטאת שהם העלאה – כשירים נשים לקדש. קידוש מי חטאת הוא לכאורה עניין מורכב של קדושה, מפני שלוקחים את אפר הפרה האדומה, שמים אותו בתוך המים ועל ידי זה המים הופכים להיות למי חטאת שמטהרים על ידם את הכל. אגב, בניגוד למה שכתוב בספרים הרומנטיים, בכל הספרות ולא רק בספרות היהודית, הנשים הן בחינת גבורה והגברים הם בחינת חסד. אפשר לראות במיתולוגיה של כל העמים – מן המערב עד למזרח הרחוק, שתפקיד האישה, שורש הנוקבא, הוא השורש של הגבורות ולא השורש של החסדים.

מכיוון שעניין והמהות של מי חטאת קשור להעלאה ולגבורה, הנשים כשרות לקדש. בנוסף לכך, הנשים כשרות לקדש לפי שיש בדעתם עטרה דגבורה, אף על פי שדעתן קלה, ואין בה עטרה דחסד, משום שמכל מקום לצורך העלאה די בעטרה דגבורה כו'. הכתר הוא בחינת שורש הדעת, ולגבורה יש כתר ולחסד יש כתר, והדעת שהיא הכתר והשורש של המידות היא העטרה של הגבורה. בשביל קידוש מי חטאת, שכאמור עניינם הוא ההעלאה, לא צריך את העטרה של החסד אלא עטרה של גבורה. כמו שנתבאר באורך בתורה על

לעלות למעלה ולחזור אל הניצוץ האלוקי שמאיר בנפש – ולא לפעול כלפי העולם שבחוץ. כשאדם משתוקק להעלאה הוא לא מנסה לפעול בחוץ, אלא הוא רוצה לפעול בתוך עצמו ולחזור אל המקור. לכן, התנועה של הגבורה היא העלייה למעלה. ולכן אומרים שם מ"ב דאנא בכח לפני קריאת שמע שעל המטה. שם מ"ב הוא השם שיוצא מראשי התיבות של תפילת 'אנא בכח', ובמהותו הוא שם של גבורות, והוא יוצא גם מהפסוק הראשון של בראשית. מכיוון שכך משתמשים בו בכל מקום שמדובר על עניין של העלאה. למשל, דבר שחוזר על עצמו בכמה וכמה מקומות הוא זה שאומרים את 'אנא בכח' בספירת העומר, מפני שכל המהלך של הנפת העומר ושל 'עומר התנופה' שיך כולו למדרגה של ההעלאה, ולכן השם המרכזי שחוזר בנוגע לכך הוא שם מ"ב של אנא בכח.

אך מדוע אומרים 'אנא בכח' לפני קריאת שמע שעל המיטה? משום שאז צריכה להיות העלאה הנשמה בבחינת מיין נוקבין ביסוד דנוקבא, כמו שכתוב: "בידך אפקיד רוחי" (תהילים לא,ו), שזהו על ידי שם מ"ב דגבורה דוקא. כל העניין של שינה, בין בגשמיותו בין במהותו הרוחנית, נוגע לכך שאדם ישן על ידי זה שהוא מנתק ומכנס את כוחות הנפש שפועלים החוצה, ולצורך כך הוא עושה את מה שצריך כדי להתנתק מהמגע אל החוץ. כל התהליך של השינה הוא מעין תהליך של התכנסות ושבירת מגע עם העולם החיצון, שבו אני לא פועל יותר על העולם אלא אני סוגר את עצמי אל עצמי.

פרשת פרה אדומה כו'. לכן גם לצורך העלאה זו דקידוש החדש צריך להיות בית דין דוקא, שהוא מבחינת דין וגבורה. אך להבין שהרי נתבאר שבית דין סמוכים הם מבחינת אבא, אם כן איזו שייכות יש להם למדת הגבורה דוקא עד שיקראו בשם בית דין. אמנם, העניין על פי מה שכתב הפרד"ס, במחלוקת המקובלים אם החכמה בחינת דין או חסד: שהחייט כתב שהחכמה היא דין ושאר המקובלים כתבו שהיא חסד, והאריז"ל הכריע ששניהם אמת. כי מה שאמרו שהחכמה היא דין היינו בחינת חסד דאריך אנפין שבה מתלבשת גבורה דעתיק יומין ולפיכך נקראת דין, אבל חכמה דאצילות היא בחינת חסד, שהרי חכמה חסד נצח הוא קו הימין.

למדת הגבורה דוקא עד שיקראו בשם בית דין. יש כאן למעשה בעיה בהיקף הרבה יותר גדול, שהיה אפשר להאריך בה הרבה יותר. הרי המהות של בית הדין, במיוחד בית דין שבישראל, היא שהוא ממלא את כל התפקידים של השלטון, ולא רק את התפקידים של השיפוט והערכת העניינים. במטבעות החשמונאים ניתן לראות שהיו קוראים לסנהדרין גם 'חבר היהודים', אבל דווקא השם 'בית דין' הוא זה שנבחר; והשאלה כאן היא בעצם מדוע הרשות המנהיגה והרוחנית העליונה נקראת דווקא 'בית דין' – הרי לכאורה היא אמורה להיות דווקא בבחינת החכמה.

אמנם, העניין על פי מה שכתב הפרד"ס, הרמ"ק כתב את הספר הזה כמעין אנציקלופדיה לענייני הקבלה עד לתקופתו, ושם הוא מדבר במחלוקת המקובלים אם החכמה בחינת דין או חסד: שהחייט, שזהו שמו של רבי יהודה חייט, שכתב את אחד מספרי הקבלה החשובים בספרד, כתב שהחכמה היא דין, ושאר המקובלים כתבו שהיא חסד. והאריז"ל הכריע ששניהם אמת, כלומר שגם החייט וגם שאר המקובלים צודקים, ולכן החכמה היא גם דין וגם חסד. כי מה

פרשת פרה אדומה כו'. שם מדובר על כך שגם הפרה עצמה היא בבחינת נוקבא, וגם שהיא צריכה להיות אדומה – שזה הצבע של הגבורה, והיא נשרפת באש – שגם היא קשורה לגבורה. יוצא שכל העניין של הטהרה של הפרה אדומה איננו מתרחש על ידי זה שמוסיפים עוד טהרה, אלא על ידי זה שמוציאים את הטומאה. דוגמה לטהרה שהיא טהרת חסדים הוא המקווה – שהוא בעצם טהרה במים, אבל טהרת הפרה האדומה היא במהותה טהרה של גבורה, ולכן בניגוד לטהרה של החסדים עניינה הוא לסלק את הטומאה, להוציא אותה ולהחזיר אותה אל המקור הראשון שלה. ולענייננו, לכן גם לצורך העלאה זו דקידוש החדש צריך להיות בית דין דוקא, שהוא מבחינת דין וגבורה, וכאמור ההעלאה קשורה גם היא לבית הדין.

האם החכמה היא חסד או דין?

נמשיך כעת הלאה, אולם נתחיל רק את השאלה הבאה – ולא נסיים את העניין כולו. אך להבין שהרי נתבאר שבית דין סמוכים הם מבחינת אבא, כלומר מבחינת חוכמה, ואם כן איזו שייכות יש להם

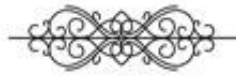

אומרים שהחכמה היא 'כח מה', היא הכוח של הענווה השלמה, של הפאסיביות הגמורה. מהצד הזה העניו מכל אדם הוא גם החכם מכל אדם, מפני שהוא יכול להיות כלי הקיבול הטוב ביותר – כמו שדווקא השחור שבעין הוא זה שמקבל באופן המוצלח ביותר. השחור הוא בעצם רק כלי קליטה. ודווקא מפני שהחכמה היא הכלי שקולט הכי הרבה, היא גם יכולה להיות אחר כך גם מכשיר הנתינה. שני הצדדים הללו הם בעצם מה שהאר"י אומר ששני הצדדים צודקים. שוב, כשמעיינים בעומק הדברים רואים שהחכמה כוללת בתוכה את שני המובנים, אחד בנסתר ואחד בנגלה. חכמה סתימאה דאצילות היא החכמה של הברקת הרעיון, של היצירה החדשה, ומהבחינה הזו החכמה היא כולה חסד, השפעה ונתינה. אלא שכאשר מנסים להבין כיצד נוצרת החכמה, מתברר שהיא נוצרת מתוך דמימה, מתוך הקשבה גמורה. כך שיוצא שמצד אחד החכמה היא גבורה, התכנסות וקליטה, ומצד שני בפנים אחרות שלה היא ההתחלה של יצירה חדשה. הקישור שבין החסד והגבורה בתוך החכמה יעזור אחר כך להסביר כיצד בית הדין קשור לחסד.

שאמרו שהחכמה היא דין היינו בחינת חסד דאריך אנפין שבה מתלבשת גבורה דעתיק יומין, ולפיכך נקראת דין. אבל חכמה דאצילות היא בחינת חסד, שהרי חכמה חסד נצח הוא קו הימין. יוצא, שהשורש הראשון והפנימי של החכמה הוא בעצם בחינת דין, ואילו ההתגלות של החכמה בעולם נמוך יותר היא בחינת חסד. בהמשך המאמר הצמח צדק ידבר על היחס בין החכמה לדין, ועל כך שהחכמה בשורשה הראשוני היא לא בחינת חסד אלא בחינת גבורה.

כפי שנאמר לעיל, מצד אחד מהות החכמה היא הכושר השלם של הקליטה, ומצד אחר החכמה היא נקודת הראשית של ההוויה הרוחנית. אם מתבוננים בהגדרה הזו, ניתן לראות בתוכה את שני הצדדים - גם את צד החסד וגם את צד הגבורה. במובן אחד החכמה היא כולה מהות של נוקבא, היא מקבלת באופן פאסיבי, מפני שכפי שכבר הוסבר שורש החכמה הוא היכולת לקלוט מן העולם החיצוני את הדברים לאמיתתם. אבל כאמור, הגדרה אחרת של החכמה היא שהחכמה היא הניצוץ הראשון, טיפת ההולדה הראשונה שיוצרת תהליך של מחשבה פנימית.

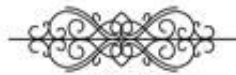
במילים אחרות אפשר לומר שבחכמה יש שני פנים: פן פנימי ונסתר, שזהו הצד של הקליטה המוחלטת, ומהבחינה הזו

גיליון שבועי עם ביאורי חסידות של הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל

הרב עדין אבן-ישראל שטיינזלץ זצ"ל, שנודע במהלך השנים בשל פירושו לתלמוד, היה גם מורה לחסידות. סגנונו הקולח, ישיר והפשוט, מבקש לבאר את תורת החסידות העמוקה באופן נהיר ורלוונטי מתמיד. במשך כשישים שנה מסר הרב שיעור שבועי בחסידות, "חוגי חן למשנת חב"ד", אשר עסק בספרי היסוד של תורת חב"ד.

בגיליונות השבועיים מובאים ביאורים על ספרי 'תורה אור' ו-'ליקוטי תורה', שהם קבצי מאמרי חסידות מעמיקים מאת ר' שניאור זלמן מליאדי - בעל התניא ומייסד חסידות חב"ד - על פי סדר פרשות השבוע. בשיחה חיה ובחן, מבאר הרב את מושגי היסוד והשקפתה של החסידות, ומכניס את פנימיותם של המאמרים אל תוך עולמם ונפשם של הלומדים. השיעורים והגיליונות מכוונים להאיר ולעורר את השומעים לחיות, התלהבות וכנות בעבודת ה'; לתפילה, התמסרות ודבקות בקב"ה.

נשמח לתרומה עבור
המשך הפצת הגיליונות!
תרומה מומלצת: 2 ₪

לקבלת גיליון
שבועי דיגיטלי

המעוניין לקבל את הגיליון בכל שבוע, מודפס או דיגיטלי, מוזמן ליצור קשר:

TalmideiHarav@gmail.com | 055-663-1275

מרכז שטיינזלץ
למד את עמי

